Q. D. B. V.

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS,

DE

GONORRHOEA VIRULENTA,

QUAM,

SUMMO NUMINE FAVENTE

Ex auctoritate Magnifici Rectoris,

D. JOHANNIS VOET, J. U. D.

Ejusdemque Facultatis in Illustri Academiâ Lugd.-Bat. Professoris ordinarii.

NEC NON

Amplissimi Senatûs Academici Consensu, & Nobilissimæ Facultatis MEDICÆ *Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

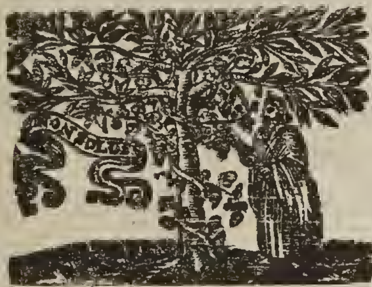
Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis ritè & legitimè consequendis,

Publicæ disquisitioni exponit

JOHANNES PETRUS FISCHER,

Coburgô Francus.

Die 30 *Aprilis, St. N. locô horisque solitis.*



LUGDUNI BATAVORUM,

Apud ABRAHAMUM ELZEVIER,

Academiæ Typograph. MDC LXXXVI.

DEO

ET

PROXIMO



A. Ω.

PROOEMIUM.



abula refert, Actæonem ingenti desiderio venandi captum, relictis omnibus nemora perlustrasse, demùm verò, conspectâ nudâ Dianâ mutatum in cervum, & à propriis canibus dilaceratum fuisse. Hanc fabulam non ineptè in homines incompescibili & inexhausto desiderio voluptates sectantes, nonnulli convenire putant, qui tandem à cupiditatibus exeduntur atque dilaniantur, sibique instar turdorum malum accersunt. Hujus rei sanè Medici quotidiè sunt spectatores; dantur enim non pauci, qui liberè genio & ingenio indulgent, scientes ac volentes in gravissimos se præcipitant morbos, quibus afflicti, serò agnoscunt, quid sit sanitas, quam amiserunt, debacchantur in teneram corporis machinam agresti immanitate, non ex aliorum damno facti cautiores, quamvis viderint, quod illi, qui lætam voluptatibus transegerunt adolescentiam, senio morboso intemperantiæ notam dare soleant, & qui noluerunt jejunare Deo, cogantur jejunare Galeno. Præ aliis videmus suas pati pœnas qui impuram Venerem nudam quasi vident, illique & nimis & illicitè litant, iis læta quidem venire, tristis autem abire solet, præmiisque morbosis donat suos clientes. Tales affectus cum hodiè sint frequentissimi, Inauguralis Speciminis loco quendam illorum exponere placuit. Non puto me peccaturum contra leges honestatis & ætatis meæ, cùm Theologis & Ethicis liceat agere de peccatis ac vitiis ejusdem farinæ, præterea uaturâ præside nil turpe sit. Antequam au-

tem operi me accingam, rogo B. L. ut si festinando aliquid humani sim passus, id sua tegat humanitate, & forsan facilius impetrabo veniam, si pensitat, me in itinere, non instructum adminiculis necessariis, properanter hæc in chartam conjecisse. Annuat conatibus summum Numen!

THESIS I.

Morbus de quo in præsens sum acturus appellatur *Gonorrhœa Virulenta* sive *maligna*, vel *venerea*. Græcis audit Γονοῤῥοία à γόνος vel γονὴ, quod notat semen, in specie musculinum, & ῥέω fluo. Additâ voce *Virulenta* vel *maligna* restringitur ad certam quandam speciem. German. der Drüpper/ das Röhrengeschwähr/ Belg. Vuile Saadloop.

I I.

Gonorrhœa igitur vi vocis significat fluxum seminis, latius autem huic affinem, qualis etiam est in præsenti morbo: Nam probè distinguendæ sunt gonorrhœæ species. Est *duplex* in utroque sexu, vel *vera*, vel *spuria* seu *notha*.

I I I.

Prima species est *gonorrhœa vera* vel *strictè & propriè* sic dicta; quæ deprehenditur cum effluxu veri seminis, ob vasa debilia, seminis copiam, acrimoniam vel aquositatem, fit plerumque à coitu nimio & forti, &c. Estque vel sine tentigine ac notabili titillatione, quando noctu & die invitis exstillat, vid. Celsus lib. 4. c. 31. vel cum tentigine, qui modus ad Priapismum vel Satyriasin referri videtur, quò etiam pertinet pollutio nocturna. Eadem experitur sexus sequior, Ettmull. prax. part. 3. c. 5. Sic Diemerbr. Anat. l. 1. c. 23. refert, quod mulier quædam ex frequenti partium obscœnarum titillatione, postmodum ad levem tactum vestium se polluerit.

I V.

Altera species est *notha* s. *spuria*, quia non semen, sed alius humor ad seminalem formam accedens excernitur: nam non omne quod evacuatur & dicitur seminis fluxus, est verum semen, scribit Langius l. 2. epist. 5. Dividitur rursus in *benignam* & *malignam*, in illa, nempe benigna, liquamen profluit albidius, aquosum, tenue, citra magnum sensum vel insignem debilitatem; hæc in fœminis est fluor albus, quibusdam coryza uteri audit, jure

etiam

etiam ad morbos catarrhales refertur. Secunda species spuriæ est *maligna*, de qua jam agimus, excitatur à contagio impuro in utroque sexu, non semper effluit verum semen, nisi simul affectis vesiculis seminalibus, semper tamen sanies purulenta ex prostatis. Cui sententiæ etiam favere videtur Excell. Dn. D. Wedelius, Celeberrimus in Academia Jenensi P. P. Præceptor & Patronus meus æternùm venerandus, quando in Amœnit. Mat. Med. l. 2. Sect. 2. c. 18. scribit, gonorrhœam hanc non tam seminalem, quam purulentam materiam fundere.

V:

Est igitur *Gonorrhœa virulenta vel venerea* exulceratio prostatarum, nonnunquam vicinarum partium, orta à fermento acido ac corrosivo venereo, cum tensione penis, effluxu saniei rodentis, adore urinæ, aliisque symptomatibus.

V I.

Differt gonorrhœa *gradibus*, alia est consummata & magna, quæ jam diu duravit & profundas egit radices, alia parva, quæ recens adhuc. Jam cum aliis morbis, scorbuto, lue venerea, ulceribus penis, jam sine aliis symptomatibus, sibi relicta. Interdum solùm in prostatis, nonnunquam verò in partibus vicinis, vesiculis seminalibus, urethra, testiculis, glandulis vaginæ uterinæ. Differt etiam, prout fermentum vel fortius vel copiosus, ipsæque partes magis dispositæ, raræ & porosæ ad contagium recipiendum & fovendum. Sic illi qui recutiti sunt vel verpi, non tam facile inficiuntur, quia glans injuriis externis assueta, callum quasi accepit.

V I I.

Discernendus hic morbus ab aliis affinibus. A vera gonorrhœa differt, quod hîc semen purum, non purulentum, excernatur, raro adest erectio penis, nisi momentanea, non tamen cum tensione & dolore, quæ prorsus absunt in notha benigna, ubi aquosum liquamen instar muci effluit, nec in his nisi diu duraverint, ardor urinæ observatur. A fluore albo non tam facile distingui potest, adest tamen in fluore albo materia liquida albicans, quæ ab initio non acris & erodens, fit verò talis, coloresque acquirit varios, quæ signa in gonorrhœa virul. statim deprehenduntur, & crassior etiam est materia. In simplici & fluore albo urina sine ardore plerumque, coitus sine dolore, secus in viru-

lenta. Fluor albus ſtatum nonnunquam ſervat tempus, virulenta gonorrh. nunquam, in hac mucus hæret magis circa urethram, inde res clarior fit inſpectione, parcior quoque materia eſt in hac, quam in illo. vid. Charlet. de rheumat. uteri.

VIII.

Partem affectam conſtituunt proſtatæ, magna illa corpora glandulosa albicantia ſpongioſa, ſita ad radicem penis circa veſicæ ſphincterem, contexta ſunt ex vaſis ſanguineis, nerveis & lymphaticis, continent oleaginoſum, pinguem, limpidum ac ſubmucidum humorem, qui per anguſtos tubulos in urethram hiantes (quorum oſcula vel orificia carunculâ obturantur, abſente qua ſeminis effluvium inemendabile oritur,) cum ſemine in teſticulis elaborato, veſiculis aſſervato, uti per corium mercurius, exprimitur, eum in finem, ut craſſum ſemen diluatur, magiſque aptum fiat ad ejaculandum & fœcundandum, indito majori vehiculo ſpiritus conſervante; præterea lubricat urethram, illamque defendit ab urinæ acrimonia, ejus defectu ardor. Libidinoſis in coitu ante ſeminis ejaculationem, ut & extra eum, conſpectis venereis objectis, inſtar albuminis emanat.

IX.

In ſequiori ſexu eædem partes, quæ nomine proſtatarum veniunt, præbent ſubjectum, deſcriptionem vid. ap. Regn. de Græf de organ. mul. c. 6. Reperiuntur in uteri collo, propè meatum urinarium ſive urethram, quam cingunt, in cujus exitu terminantur lacunæ ſatis magnæ. Gaudent eadem ſubſtantia ac proſtatæ virorum, nec eorum officium abludit, nam ex iis, (ut & aliis glandulis vaginæ uteri,) ſalaciores in coitu vel etiam titillatione alia petulanti, cum magno æſtro & voluptate ejaculant materiam ſeroſo-pituitoſam, cujus uſus ad humectandum in coitu uterum, voluptatem excitandam, ſemenque virile adaptandum conceptioni. vid. Graef l. c. & Blanckardi Anat.

X.

Eſſe autem dictas glandulas cum memorato ſucco glandoſo ſubjectum gonorrhœæ, varia perſuadent, & quidem (1) Obſervationes in cadaveribus hoc morbo correptis, ubi in utroque ſexu proſtatæ fuerunt infectæ. Teſtatur id laudatus Græf. & Bartholinus citans Veſalium, Spigelium, Higmorum in Anatom. l. 1. c. 23. item Bonnett. ſepulchret. Anat. (2) Loci ad infectionem commo-

moditas; magis versus exteriora vergunt, ratione substantiæ spongiosæ præ testiculis, quibus durior substantia, & vesiculis seminalibus, quæ membranam habent tenuem, ulceri ferendo sunt aptiores (3) Diutinus & copiosus effluxus, si enim semen esset, homo impossibile sustineret tamdiu; vidit enim Barthol. loc. supra. cit. Patavii ultra 30. annos durasse in quodam, qui aliàs benè se habebat. Recordor me simile exemplum in Colleg. A. N. Curiosor. legisse. (4) Examinata materia ipsa visu, demonstrat, in principio morbi non effluere semen, sed ichorem vel pus, potest etiam manu exprimi, quod non fieret, si ex vesiculis seminalibus. (5) Quod in fœminis ob situm remotum testiculi sint immunes, nisi in gravissimo forsan casu, si igitur in his prostatæ, cur non etiam in maribus eædem præbeant locum? Huc facit observatio in puero septem annorum, Blegny Zodiac. ann. 1. Mens. Jul. obs. 7. qui gonorrh. virulenta laboravit, semine autem propter ætatem sine dubio caruit, unde necessariò alius humor debuit suppeditare materiam.

X I.

Non autem excludo alias *partes vicinas*, si enim longius progreditur malum, sinceræ quoque trahuntur in consortium, eæque tam solidæ, quàm in his contentæ fluidæ, ut urethra, vesiculæ seminales, testiculi, vasa deferentia, quorum inflammationem & ardorem instar prunæ in quodam observavi. In fœminis urethra itidem, glandulæ vaginæ uteri, præprimis majores & propinquiores prostatis, invaduntur. Tandem tota M. S. imprimis autem ejus pars serosa sive lympha, qui latex aptus est ad salium tincturas imbibendas.

X I I.

In solidam morbi notitiam ut veniatur, *symptomata* primaria enumeranda sunt, ex quibus qualis sit morbus, ut ex ungue leo, cognoscitur. Sentitur effluxus saniei prius tenuioris, posteà crassioris & acrioris, varii coloris, flavi nempe, viridis, coerulei, quæ rodit & fœtet, unde in viris non solum urethram, sed etiam glandem, in fœminis orificium & vaginam uteri, excoriat, insequente ardore urinæ intolerabili. Semper adest tensio musculorum ac corporum nervosorum penis, imprimis tempore nocturno, cum exquisita molestia ac inflammatione partium. Utplurimum succedit chorda sive incurvatio virgæ, tumor præpu-

putii, frequenter caruncula ſive fungus in urethra, excreſcentiæ & ulcera glandis alia. Tranſeo graviora, uti ſunt triſtitia, mœror, gravitas totius corporis, tumor teſticulorum, totiuſque penis inflammatio & gangræna, eroſio & abſumptio urethræ, perinæi, collivesicæ, aliaque lugubria mala, quorum rationes exponam poſt morbi cauſas enarratas.

XIII.

Cauſa morbi eſt fermentum acidum corroſivum malignitate venerea præditum. Omnia nempe acida exceſſiva machinæ noſtræ ſunt improportionata, eamque valde lædunt, unde à lue venerea oſſa & crania carioſa, ac ſi oleo vitrioli fuerint tacta, talis hiſtoria legi poteſt in Colleg. A. N. Curioſ. An. 1. obſ. 112. Idem occurrit in ſpina ventoſa, teſte Portzio de Tumor. cap. 6. Acidum autem reverà & primariò hîc peccare, evincunt omnia phœnomena, tam in ipſo morbo, quam in ejus cura obvia.

XIV.

Non tamen omnis culpæ abſolvo alia ſalia, ſi enim acidum hoc fermentum miſcetur cum ſanguine noſtro, ſpiculis ſuis ipſius partibus alcalinis & poroſis ſe inſinuat, unde neceſſariò pro diverſa mixtura & proportione horum ſalium, ratione quantitatis & qualitatis, diverſum quid & neutrum emergit, ſenſus quoque teſtatur, pus non acidum, ſed potius ſalſum eſſe; licet acidum prædominetur. Sic in podagra acidum ſine dubio eſt lerna malorum, ſi vero ignis agnoſcitur arbiter omni exceptione major, ex podagricorum excretis & tophis non Spiritus acidus, ſed ſalſus, ad Spiritum Tartari accedens, deſtillatur, teſte Kerckring ſpicil. Anat. obſ. XIX. In aliis morbis ab acido oriundis, ſalis ejuſdem, figuræ, motus & gradus diverſiſſimi deprehenduntur & in quolibet quaſi ſpecificum, (ſi ita loqui licet) vel ſui generis; fortius eſt in Cancro, aliud in ſcorbuto, quod iterum habet ſuas differentias. Iſto connubio acidi vires non pereunt, ſed fiunt particulæ ſerratæ & unciatæ, quas acres vocamus. Nec ſolum acidum rodit, ſed etiam alcali, quod patet ex Calce viva, oleo Tartari per deliq. lapide corroſivo, &c. Nonnunquam, ſed raro, vermes reperti ſunt in pure, qualem hiſtoriam notavit Borellus in obſ. Microſcop. Exinde tamen non ſufficiens probatio, morbum hunc à vermibus ortum habere; dantur enim vulnera verminoſa, ubi de nullo contagio verminoſo cogi-

cogitari poteſt, niſi quod ab inſectis inſidentibus expectandum.

X V.

Dictum eſt, hoc acidum eſſe fermentum, ut exprimatur ejus natura; pollet ſcilicet particulis activis penetrantibus, indè minima quantitas magnam vim immutandi, ſeque multiplicandi poſſidet, ex hac cauſa fermenta cum odoribus comparantur, Helmontius igitur benè facit, dum Tr. Scab. & ulcer. Schol. §. 28. Fermentorum activitatem adeò inculcat. Ad ſui multiplicationem requiritur ut ſit volatile. Probat experientia, mantile ſcabioſi integram familiam, unicum ſcortum plures inficere, vid. Grube de tranſplant. morb. Morbida facta pecus totum corrumpit ovile, canit Poeta. Retinetur verò & alligatur aliquatenus humore viſcidô vel lympha tenaci, nè ſtatim evaneſcat, ea de cauſa etiam firmius & facilius adhæret, licet non dictum factum ſentiatur, ſed multos dies, imò menſem lateat ejus iniquitas, ſerpit tamen interea loci per cuniculos quaſi in poros ſe inſinuando, tarditatemque compenſat gravitate & contumaciâ, ſi excitetur à cauſa occaſionali. Exempla habemus in iis, qui à Tarantula vel cane rabido ſunt morſi, ut & illis, qui cum infectis peſte converſati ſunt, hi poſt aliquot dies, illi poſt menſes & annos demum experiuntur malum occultatum; agit enim hoc fermentum pro ſubjecti receptivitate, unus ſtatim, alter tardius; tertius prorſus non inficitur, quamvis cum una eâdemque ſe polluant.

X V I.

Accuſavi contagium Venereum; lues hæc, teſte Sennert. Prax. l. 6. part. 4. cap. 1. ſemper contagioſa deprehenſa eſt; gonorrhœa autem eſt nil niſi ulcus venereum, quapropter ſine contagio & ſeminii morboſi communicatione non contingit. Non me latet, multos eſſe in ea ſententia; gonorrhœam malignam fieri non ſemper dicto modo, ſed ex ſimplici, ſi diu duravit, à ſtagnatione ſeminis, coitu interrupto, nimio, vago, imprimis cum menſtruatis, nec non ex manſtupratione ſive petulanti ſeminis ejectione, veruntamen vix erunt ſuffici entes hæ cauſæ, pro occaſionalibus quidem agnoſco, quæ magnum pondus habent diſponendi partes ad infectionem. Sic ſimplex forſan nunquam tranſit in virulentam; niſi malignum fermentum latuerit, vel de-

mum

mùm accesserit. Menstruata infecta facilius inficit, quia vasis apertis major effluviorum emissio, & salia resoluta possunt facilius penetrare, non autem à pura id expectandum, aliàs mariti importuniores, qui non abstinent uxoribus tempore fluxus, idem experirentur, quod tamen contrariatur experientiæ. Nititur hoc assertum falsô principio, nempe sanguinem menstruum esse venenatum, sed cur non lympha ex utero quotidiè effluens & magis corruptibilis? Si à Venere nimia, cur non in maritatis? si à vaga, cur non est frequentior ubi polygamia? Apud Romanos, Persas, Græcos, &c. olim quondam erant dictæ causæ, habebant lupanaria & scorta, nulla tamen mentio fit virulentæ gonorrhœæ apud Hippocratem, Galenum, Celsum, Arabes &c. Sed prodiit simul & semel circa annum 1494. ex America cum Lue venerea, cujus nunquam non vel prodromus est, vel socius. Hodiè autem à Venere vaga frequentissimè, sed non quà vaga est, verum quatenus vix inter illas meretrices est una vel altera prorsus immunis. Reliquas causas non tangam, quas ægri tantum solent prætexere, ne cogantur propriam turpitudinem fateri. Quidam putant se cum puris fœminis rem habuisse, sed non fuerunt reverà tales; possunt habere in utero occultum ulcus, teste Sydenh. Epist. de lue venerea, quod quia parvum est & à fluxu mensium & saniei imminuitur, non adeò observatur, sed pro erosione quadam levi, scabie, scorbuto, &c. habetur. Viri malum secum portant sub stranguriæ, verrucæ, pustulæ aut erosionis nomine, imprimis mador circa frœnulum non negligendus, quia sæpe aliquid monstri alit.

XVII.

Potest tamen fieri, sed rarò, ut non à coitu, verùm alio contactu contingat infectio, v. g. si quis caligis vel aliis indumentis aut stragulis utatur, in quibus ichor infecti hæret. Non autem tam superstitiosus sum, ut credam omnibus, quamcunque levem rationem proferentibus. Sic Fallop. c. 13. de morb. Gallic. fœminas à se curatas ridet jure optimo forsan, quod aquæ lustralis aspersione morbum accepisse dicerent.

XVIII.

Partes genitales jugum morbi patiuntur, proinde necessariò fermentum contagiosum illas intravit & tetigit primò. Etenim quando exercetur coitus, organa huic actui destinata in utro-

que

que ſexu à ſubigatione & indè nato orgaſmo Spirituumque influxu majori intumeſcunt, vaſa & fibræ inflantur & extenduntur; quô fit ut pori magis aperiantur aditusque concedatur effluviis malignis; ſtante hoc, illi, qui diutius in amplexibus ſcortorum, imprimis fervidorum hærent, quique magis ipſas amant & ab ipſis amantur, promptiſſimè læduntur. A titillatione lympha largiter exprimitur, & non ſolum glandem emollit magis, ſed & ſalia diluit & vehiculô donat, ut facilius per longitudinem urethræ corporumque nervoſorum penis ſerpant ad proſtatas ſpongioſas. Factâ autem alia læſione in coitu, quando tale ſuccedit contagium, majus periculum inſtat; ita nuper Hagæ Comitis mihi retulit amicus, ſe curaſſe obſtetricem paulisper in digito læſam, quæ adſtiterat infectæ, undè non ſolùm vulnus mali moris, ſed & ſanguinis totius depravatio ac lues venerea.

X I X.

Hoc pacto delata ad proſtatas effluvia acido-corroſiva non feriantur, ſed continuò activa ſunt & inſtar mille cultellorum aculeorumque aſperitatibus ſuis & pungunt & ſecant, membranas ac ſubſtantiam glandularum ſubtilem diſcerpunt, hinc vaſa capillaria læſa reſiliunt in cincinnos, ex quibus liquor contentus, tam lymphaticus quam ſanguineus ſtillat, qui aliàs motus celerrimè, nunc ſtagnat, & quia propter vaſa læſa, fugamque aquoſarum partium recipi nequit, neceſſariò ab acido fermento ibi ſtabulante detinetur & præcipitatur, undè ejus textura prorſus invertitur, abitque in vapidum pus, juxta Hippocr. Sect. 6. Aph. 20. & Helm. Tract. Blas. hum. §. 92. Novi autem humores per circulationem advecti, ſaniem ex tubulis protrudunt, & ipſi ſuccedentes, eadem experiuntur fata, pariter imprægnati vitioſis ſalium tincturis, machinæ noſtræ fiunt infeſti.

X X.

Cauſæ *procatarcticæ* ſivè *occaſionales* variè alterant & diſponunt corpus, ut morbus poſſit nidulari commodius. Ex *naturarlibus* præ aliis ſuum ſymbolum addit *temperamentum* bilioſum & ſanguineum, ut & tenera textura corporis. *Sexum* quod concernit, facilius mares inficiuntur, fœminæ autem magis inficiunt. *Ætas* omnis ſibi non proſpiciens, incurrere poteſt hoc malum, præſertim tamen juvenile, ob teneritatem, & ſenile, ob humores

vapescentes, licet turpe sit senilis amor: *Astrorum influxus* à nonnullis accusatur, præsertim Venerem cum Saturno & Marte in quadrat. & opposit. ad morbos venereos disponere statuunt.

XXI.

Excessus omnis in *sex rebus n. n.* nocet, ita *aër* calidior poros aperit & humores alterat, unde frequenter tempore æstivo corripi videmus. *Alimenta* in quantitate vel qualitate peccantia, itidem corpus in deterius præcipitant, præprimis copia Bacchi, item cibi saliti, fructus horræi, & omnia fermentescibilia, quæ multa salia in corporibus generant, quibus se fermentum malignum lubentissimè jungit. Inter *Excreta & retenta* transpiratio & sudor impeditus, alvus, hæmorrhoides, menses similesque excretiones vel nimiæ, vel suppressæ, Veneris usus immodicus, multum efficiunt. *Somnus & quies* in excessu, pravos humores augent. *Motus & Vigiliæ*, nec non exercitia violenta, quibus incalescit nimis corpus, absumendo humores laudabiles & acres reddendo, valdè excarnificant, idem dictum sit de *Animi Pathematibus*. Ex *præter-naturalibus*, multi morbi, imprimis autem cacochymica dispositio & corpus salibus impuris repletum, causam dant huic malo. Qui semel gonorrhœa vel aliomorbo venereo laboraverunt, facillimè iterum eam possunt incidere, nam

Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu.

XXII.

Missis his, inquirendum est in *causas symptomatum primariorum*. *Pus effluit fœtidum*, quia partes sulphureæ & oleosæ sanguinis ab acido fermento sunt præcipitatæ eodem modo, ac in præcipitatione magisterii sulphuris, sulphuris aurat. antim. insignis fœtor sentitur. Pus autem exturbatur ab humoribus de novo accedentibus. *Variegati coloris* est, ex varia proportione & mixtura humorum ac particularum salino-sulphurearum & terrearum, quæ modificant & reflectunt lucem mille modis, quando in iis accidit præcipitatio vel interpositio aliorum corpusculorum. Vide experimenta Willis. Tr. de Fermentat. Excrementis, humorum, saliumque confusio diversa, colores imprimit diversos; ita urinam nigricantem, sudorem miniatum videmus in scorbuticis. Excreta hypochondriaci omnia fuisse nigricantia, refert Coll. A. N. Curios. Ulcera quoque diversos præbent odores & co-

lores.

lores, Thomson. Epilogism. Chym. §. 47. Sic etiam distincta salia etiam tales faciunt escharas in cauteriis. Vid. Exc. Wedel. Pharmac. l. 2. sect. 1. c. 16. Sequitur *erosio urethræ aliarumque partium exulceratio*: nam materia acido corrosiva propter particulas serratas & scindentes, quæ ortæ à conjunctione fermenti acidi cum particulis alcalinis humorum, continuò rodit, id quod corpori blandis & dulcibus saporibus assueto, minus est proportionatum; actuatum simul à calore sal, spiculis acutis lancinat & discerpit tenellas partes ac si causticum vel vesicatorium fuisset applicatum. Quando has fibras denudatas transit urina, sale fœta copiosô, causatur *ardorem & stranguriam* molestissimam. *Tumor præputii* fit ab acido humores in motu impediente, qui liberè accedunt, sed in vasis minoribus & capillaribus incarcerantur, ut non viâ destinata pergere possint, proinde elevant vasa. Pressô pede sequitur *dolor & partium inflammatio*, partim à concursu salium variarum figurarum, eorumque luctâ & pernicissimo motu, hinc fibræ & membranæ tam distenduntur, quàm etiam corroduntur, Confer. Hipp. Sect. 2. Aph. 47. & Hollerii Comment in cit. loc. *Tetanus* pariter ab influxu humorum dependet, qui postea impediti, intra interstitia musculorum penis ejusque corpora nervosa impacti hærent, tam quantitate, quam acrimoniâ salina, tubulos distendunt, membranasque irritant, imprimis verò nocturno tempore. Si talis influxus est inæqualis, accidit *chorda*, quando in unam partem copiosior quam in alteram influit materia, urethra manet in suo situ, penis autem vel deorsum, vel ad latus alterutrum deflectitur. *Caruncula* sive fungus urethræ crescit, quando à pure acri canalis ille est erosus, sanatio impeditur à præterfluente urina, per tubulos autem læsos novum nutrimentum advehitur, quod denegatâ cuticulæ accretione, à continua novi succi interpositione, accrescit & in altum elevatur, unde una vel plures carunculæ. *Gravitas corporis, mœror & tristitia*, à sanguine ejusque portione subtili & spirituosa per fermentum inquinata dependet, in transitu enim semper aliquid abradit, inde influxum irregularem & impeditum spiritus contaminati experiuntur. Reliquorum ratio ex dictis peti potest.

XXIII.

Enarratio symptomatum *Diagnosin* reddit facilem, modò confiteantur rotundè. Multi nisi castè tamen cautè volunt agere,

Medicisque hunc morbum pro ſtranguria, calculo, fluore albo, &c. vendunt. Coitus cum ſuſpecta ſtatim præbet ſuſpicionem hoſpitis hujus ingrati. Sentitur pruritus & inflammatio quædam in pudendis, quod tam in coitu acriori cum cacheticis & ſalibus acrioribus refertis, ſine noxa contingit, ſuccedit ardor urinæ, tenſio penis, nocturno tempore præſertim. In fœminis excoriatio & pus circa urethram, veſtigia ſaniei in induſio ſe manifeſtant.

XXIV.

Quia non ſufficit ſcire antecedentia, præſentia cognoſcere, ſed & futura ſunt prædicenda, de *Prognoſi* quædam memorabo. Rarò niſi intempeſtivo pudore occultetur obſervatur lethalis, interim ſi diu durat, nec medela adfertur, poteſt fieri talis, qualis etiam eſt in ſenibus; quando autem in corpore vegeto, tempeſtivâ curâ facile tollitur, ſecus ſi inveteratum malum & in corpore morboſo; imprimis quia juxta River. l. XIV. c. 5. Ulcera interna periculoſa ſunt & curatu difficiliora, propter perpetuum humorum affluxum. Durat nonnunquam plures annos, ita Barthol. loc. cit. gonorrhœæ 30 annorum facit mentionem. In regionibus annique temporibus calidis contrahitur & curatur etiam facilius, contrarium eſt in frigidioribus. Si cum lue venerea, illa curanda potiſſimum, ſic hæc ſimul depellitur. Sanitas & curatio cita poteſt promitti quando ulcus rumpitur & pus effluit largiter, ſi negligitur, diuque perſtat, generatur caruncula, imò ſæpiſſimè tranſit in luem veneream. Relinquit frequenter gonorrhœam ſimplicem incurabilem, urinæ incontinentiam, ſterilitas ſimiliter metuenda, ut & impotentia, quam curavit Diemerbr. obſ. 363, imò nonnunquam gangræna partium genitalium, veſicæ, perinæi, &c. præſtò eſt.

XXV.

Superatis his, antequam curam aggredior, de præſervatione notandum, quod quidam poſt coitum cum ſuſpecta partes obſcœnas ſtatim ſpir. vini camphorato, vel ſimplici, vino, urina, aut alio liquore abluendas eſſe putent, quod tamen non ſemper juvat. In curatione tres ſcopi præfigendi ſunt (1) *Fermentum acido-corroſivum corrigendum & eliminandum.* (2) *Ulcus abſtergendum & conſolidandum*, (3) *Reliquiis morbi & Symptomatibus proſpiciendum.*

XXVI. Ex

XXVI.

Ex fonte *Chirurgico* laudanda Venæsectio, sed observatô monitô Cartes. part. 1. epist. 17. imprimis si æger est plethoricus & ubi inflammatio partium tam affectarum, quam aliarum. Hoc pactô felicissimè adhibita V. S. in juvene gonorrhœâ affecto, cujus oculus dexter affligebatur simul ophthalmiâ gravissima.

XXVII.

Ex *Pharmacia* majus sperandum est solatium, duas habet classes videlicet *Evacuantia* & *Alterantia*. Ex prioribus sistunt se *Vomitoria*, quæ uti in variis & gravissimis morbis generosissima sunt remedia, ita in hoc affectu non carent usu, sed videndum, ne quid obstet, aliàs evadunt gladius in manu furiosi. Mineralia sunt omnium optima, præprimis Antimoniata, ut infusio vitri, croc. metall. aq. bened. Rulandi, oxysach. emet. Ang. Salæ. merc. vit. rosa vitæ mineral. tart. emet., adde Mercurialia & Venerea ut merc. præcip. turbith. miner. Cristall. vener. sal vitrioli. Ex vegetabilibus asari coagulum & infusum, gummi de Peru &c.

XXVIII.

Purgantia non parvi sunt momenti, quibus solis ferè Sydenham peragit curam. Præcipua sunt Rhabarbarum, Tamarindi, gum. ammon. lap. lazuli, Cassia præ aliis in acrimonia humorum laudatur à Casp. Hofm. l. 1. de medicam. officin. c. 7. Fortiora quoque suadentur à Practicis, vid. Septal. Animadvers. l. 7. §. 195. talia sunt Gialappa, extr. helleb. nigr. Cerberus triceps, merc. vitæ purgans, Trochisc. alhand. extract. catholic. panchymag. Croll. &c. Omnem autem paginam absolvunt Mercurialia, in his morbis juxta Paracels. l. 2. de vit. long. c. 12. semper præmittenda, ut merc. dulc. præcipit. alb. virid. turbith mineral. arcan. corall. Licet usum eorum sequatur fluxus ichoris copiosior, bonum tamen signum est, nempe ulceris rupti. Commodè miscentur cum vegetabilibus, unde Pilulæ trium diabolorum dictæ, emergunt. Interpolari possunt decoctis lignorum, sudoriferis, aliisque specificis, ibi non tamen nimis drastica sint; monente Willis. Pharmac. rat. part. 2. sect. 3. c. 1. In gonorrhœa cum bubonibus extr. lignor. cum merc. dulc. & gialappa, parum quidem alvum movisse, largiter verò sudorem, cum mitigatione gonorrhœæ & bubonum evanescentia, novi.

XXIX. Cly-

XXIX.

Clysteres in curatione morbi tam magnum pondus non obtinent, interim tamen ad mitigandos dolores sunt necessarii, fiant ex paregoricis, nervinis ac carminativis, ut althæa, malva, salvia, ruta, verbasc. hyosc. fl. chamom. melitot. terebinth. in lacte solut. sem. lini, fœn. græc. bacc. lauri & similibus, imò solum jus carnis vel lac sufficit.

XXX.

Sine *Sudoriferis* cura hæc rarò absolvitur, sunt enim magna remedia in morbis venereis, Sic Tartari ægros in fimo, Americani in arena calida sepeliunt ad provocandum sudorem. Præ aliis consuetum est decoct. lignorum cum antim. & merc. crudo tanquam alexipharmacis hujus morbi, adhibere, non tamen nimis absumendum est serum sudoriferis calidis, vid. Heerii observationes. Mitigantur illa decocta addità fumaria, rad. sarsaparill. chinæ, polypod. quern. glycyrrh. filicis. Juvant quoque omnia Antimoniata & Mercurialia fixa, sed hæc in refracta dosi, aliàs vomitum & salivationem movent, excellunt bezoardica varia, minerale, lunare, martiale, universale ex electro, antim. diaphoret. sulph. aur. antim. cinnab. nat. & antim. tinct. antim. regulus antim. medicinalis, merc. diaphoreticus, descript. ab Excell. Dn. D. Maëtsio in Prodrom. Chem. ration. p. 35. Ex vegetabilibus & animalibus, spir. CC. eboris, lignorum, fuliginis, sal armon. mixtura simpl. tinct. bezoard. cum alcalibus præpr. spirit. tart. diascord. Sylv. Fracastor. spir. & sal volat. viper. essent. spirit. & aq. theriacal. theriaca cœlest. roob sambuc. juniperi &c.

XXXI.

Diuretica propinanda, quia obstructas glandulas reserant, sed non tam sale acido, quàm alcalico & oleoso pollentia trahantur in usum. ut sal card. bened. centaur. min. scord. absinth. nitr. antimon., lap. prunell. liquor. nephriticus, lap. cancr. corall. arcan. duplic. spir. sal armon. liquor. anticolic. Knöffelii, essent. verm. majal. cantharid. de hujus usu consulatur Barthol. l. 4. Epistol. Magister. cantharid. descript. à Ludovic. in Pharmac. p. 419. spir. lumbric. terrestrium, oleum & spir. terebinth. juniperi, sem. fraxini, succini. Plura non addam, quia pleraque ex alterantibus sunt simul diaphoretica & diuretica.

XXXII.

Salivatio Mercurialis est herculeum remedium, quando ad Triarios res venit, nec alia sunt sufficientia. Commodè excitatur datô merc. dulci vel præcipit. internè, externè autem simul adhibito unguent. vel emplastro mercuriali. Cautelæ legantur apud Sennert. l. 6. Prax. Lemery curs. chym. 207.

XXXIII.

Quæ *Alterantia Specifica* vocantur, sunt varia, & quidem (1) *Absorbentia sive præcipitantia terrea, ut & metallica fixa*, quæ acidum in se recipiunt & absumunt; Id præstant imprimis Cinnabarina & alia ex Antimonio & Mercurio, lupis acidorum, conflata, ut sulphur auratum antimonii, antihect. Poter. bezoard. jov. antim. mart. cachet. Mercur. antimon. præcipit. Mercur. diaphoret. Decoctum Mercurii in aqua pro euporisto laudatur. His succedunt Saturnina, sacch. saturn. per præcipitat. præsertim cum terebinth. & camphora mixtum, porrò tinctura Martis balsamica, cydoniata, tinct. Lunæ, primum ens & tinct. Veneris, lapid. cancri, corallia, mater perlar. os sepiæ CC. & ebur. s. igne. Composita ex his, ut tinct. vitriol. Mart. Zwelff. antiphthisica Grammanni, pulvis absorb. & præcipit. *Exc. Dn. D. Wedelii*. Specific. cephal. Michaël. (2) *Balsamica, oleosa, sulphurea & traumatica*, quæ obtundunt spicula salina, v.g. extract. contrajerv. carlinæ, tinct. ex scoriis reguli antim. vel simpl. vel martial. cum ol. terebinth. Tinct. corall. cum spir. lignor. bals. sulph. de Copaiba, de Peru, quorum defectu terebinthina sufficit & camphora, item oleum succini, cornu cerv. rectif. terebinth. cum radice alcannæ tinctum, ceræ, juniperi, sabinæ, guajaci, nucist. express. Ipsa nux moschata, ob vim balsamicam, vid. Tachen. morb. princeps. Sic Empiricus quidam feliciter curabat ægros Electuario ex melle, nuce mosch. & terebinth. composito. Huc Carpobalsamum, tinct. olei tart. fœt. croci, bezoard. Dn. D. Wedelii. extr. & essent. lignorum, pini, lign. aloës, elix. P. P. s. acido, album Helmontii, essent. castorei, castitat. Michaël. Sperma ceti, gummata & resinæ variæ ut, myrrh. galb. ladan. benzoës, asæ fœt. ammoniac. Mastichis decoct. commendat Septal. animadvers. l. 6. §: 129. Sapones & Smegmata varia, Balsama vulneraria. Herbæ travmaticæ, agrimonia, veronica, bellis, scordium, galeopsis, rosmarin. syrup. nicot. rad. bardanæ, de qua vid. Sim. Pauli Quadrip: Bot. Cortices lignor. Santala omnia. Saponatia

est remedium pauperum, sed non contemnendum, quamvis nauseabundum, qua Fiorovanti multa præstitit. Notandum tamen, calida, olea, acria & resinas non in principio, sed post purgantia esse præscribenda. (3) *Sale volatili eoque vel acri solùm, vel oleoso, vel utroque pollentia*, quæ sal acidum valdè invertunt & corrigunt, ut ess. verm. majal. milleped. cantharid. sal vol. succin. lumbric. terrest. formic. essent. turion. cæparum. Pinguedo viperarum à quibusdam pro arcano habetur. Flor. sal. ammon. imprimis martiales, spir. corn. cerv. sal ammon. sal vol. oleosum & aromat. Sylvii, sal tart. vol. liquor corn. cerv. succinatus. Huc omnia Antiscorbutica, spir. cochlear. trifol. fibrin. (4) *Salia alcalia*, ut sal polychrest: & alia nitrosa alcalisata, acida enim non sunt tuta. Schenckius luxiviô stipit. fabar. curavit Gonorrhœam. (5) *Diluentia & aquosa*, quibus sal peregrinum diluitur & involvitur, ut Emulsiones ex sem. 4. fr. maj. cannab. vitic: papav. alb. violar. cum aqua rosar. petrosel. cichor. castit. Myns. flor. papav. sambuc. acac. equiseti, alchymill. Aqua ad gonorrh. Quercet. magnum est solamen. Decocta emollientia & lenientia ex glycyrrhyz. alth. flor. 4. c ord. &c. Hydromel pro vehiculo inservit. Gelatin. CC. viper. rad. symphyt. troch. alkek. commendat Rhegius. l. 3. medic. 43. Dictis pro re nata associanda *opiata & anodyna*, pilul. de cynogloss. de styrac. sulphur vitrioli anodyn. extr. croc. papav. rhæad. laudan. opiat. tinctura anodyna.

XXXIV.

Curam symptomatum primariorum breviter tangam. *Tensiô* internè curatur Nitrosis, Mercurialibus, Antimoniatis & Saturninis, ut & præcipitantibus, quibus adjungi possunt Opiata. Emulsiones valdè leniunt. Externè adhibeantur Fotus ex cerevisia, lacte, (cui etiam penis immergi potest,) cum flor. sambuc. chamom. melilot. herb. menth. semin. carminat. Bolus cum camph. myrrh. croc. & spir. vin. in inflammationibus, vid. Hartm. prax. chymiatr. cap. 149. Linimenta ex ung. alb. camphorat. Comitiss. popul. ol. hyosc. viol. In *tumore scroti ac præputii* cataplasmata convenientia sunt applicanda. Imponendum empl. diasulph. Rulandi, de ran. cum Mercur. diaphoreticum, olea destill. guajac. tart. fœt. tabaci, bals. sulph. lac virgin. spir. sal ammon. oleosus redditus, Sp. vin. camphor. tinct. myrrh. croc. Curationem habet Ettmull. Cas. 34. *Erosio* lenitur injectionibus ex lacte cum terebinth.

binth. facch. Saturni, thure, croco, decoct. Thee, lignor. cum camphor. litharg. ceruſſ. tutia, lap. calaminar. mell. roſ. in aq. plantag. ſolut. additis pro ratione circumſtantiarum acrioribus, ut alum. uſt. vitriol. alb.aq. calc. viv. cum merc. dulc. vel præcipit. quibus cura feſtinatur & caruncula præcavetur. Præter dicta *Ulceribus* medentur Mercur. præcipit. rub. viride æris, aloë, ſucc. plantag. chelidon. nicot. *Verrucæ & aliæ excreſcentiæ* tangantur ſolutione Mercur. in aq. fort. ſuperpoſito unguent. vel empl. quodam Saturnino. *Hyperſarcoſis* contumax ſæpè eſt & grave malum, quia urinam vel prorſus obſtruit, vel ad minùs impedit, ſigna deſcribit Vigier. Chirurg. l. 3. c. 6. Si propè meatum urinarium, cum periculo tollitur, quia facile excreſcentiæ loco carunculæ ſemen retinentes abſumi poſſunt, tutius, ſi in urethræ medio. Exploratur tactu & cathetere, cavendum tamen à metallico, quia urinæ vel ſeminis profluvium incurabile cauſatur, teſte Veſling. Syntagm. c. 6. Satius eſt flexili cathetere vel candelâ cereâ uti, illinitur ung. Ægyptiac. vel cannula linea obducta intus cerâ, extus linimento ex merc. dulc. vel præcipit. terr. vitriol. dulc. pulv. ſabin. aloë, terebinth. ol. ceræ &c. parato, cum ſtilo inſeritur in urethram, ſed tangat ſolùm locum, ubi eſt caro luxurians.

XXXV.

Relinquitur ſæpè *Gonorrhœa ſimplex*, ablatâ malignâ, ſi vaſorum ſtructura eſt læſa, ibi adſtringentia inveniunt uſum, non tamen nimis citò, ſed tunc demum de iis cogitandum, quando ulcus ſolidè curatum eſt, ſecus lupus includitur ſtabulo, ac major fit exulceratio. Roborant vaſa blanda adſtringentia & balſamica, ut gum. maſtich. tacamahac. animæ, laccæ, nux moſch. conf. alkerm. myrrh. carabe, corall. lap. hæmat. & ejus tinct. terra catech. ſang. drac. ſpodium ppt. bolus, terra ſigill. os ſepiæ, rad. torment. biſtort. ſymphyt. herb. millefol. ſem. acetoſ. hyperic. roob cynosbat. trochiſc. Gordon. &c. Præparata ex Chalybe, Plumbo, Vitriolo, Alumine, tinct. mart. adſtr. balſamica, vitrioli mart. Zwelff. ſulphuris vitrioli, antiphthiſ. Grammanni, ſacch. alum. Saturn. Vitriolum Martis, aqua Ferrariorum. Non excludendæ Thermæ & Acidulæ. Tulp. l. 2. obſ. 53. Huc Acida blanda, liquor terr. ſigillat. hepat. rubr.

XXXVI.

Quod in bello est disciplina militaris, id *Diæta* in cura, quibus labefactatis, malè res geruntur. Sic Cardanus Tract. de libr. propr. testatur, se multos Lue venereâ laborantes bonâ diætâ, paucis verò medicamentis curasse. Memini me legisse, quod mancipium Algierense Lue venereâ infectum ad triremes deductum fuerit, ubi morbus ab inedia & labore ex asse proscriptus. Habenda tamen est virium ratio, modò *cibi* sint Εὔχυμοι & εὔπεπτοι, ut ptisana ex oryza, hordeo, avena, carnes animalium juniorum, ova tremula, vitandi acres, saliti, piperati, acidi, crudi, stimulantes, pingues. Lacticinia non prohibenda. *Potus* sit cerevisia defœcata, vinum dissuadendum, nisi mastiche impragnatum, interdum cochlearia aliquot vini Hispan. concedenda. Meliores sunt potus medicamentosi, ut decoct. Coffeé, Thee, (quibus tamen inquilina sine piaculo possunt substitui,) bocchetum ex remanentia decocti lignorum. Fumus tabaci in assuetis non nocebit. *Aër* sit calidior, vitetur frigus & aëris inclementia, ut poris apertis semper libera sit transpiratio, *Motus* lenis non dissuadendus, nec *somnus*, medela laborum & dolorum; sed ne quid nimis, *vigiliis* autem non emaciandum corpus. *Alvus* & *Vesica* officii sint memores. Suadetur à nonnullis *coitus*, sed meâ sententiâ malô consiliô, idem enim est ac hydropicis sitientibus præbere aquam, evacuantur quidem vasa seminalia, sed postea fluxus major redit. Relinquantur objecta venerea & libidinosa, renunciandum est iræ, mærori & impatientiæ, spe verò convalescentiæ animus erigendus.

COROLLARIA.

I. *Lactis præsentia non est signum corruptæ virginitatis, multò minus ingravidationis.*

II. *Non est absurdum statuere Antipraxiam viscerum.*

III. *Arteriotomiæ & Venæsectionis effectus non est unus idemque.*

IV. *Acidorum usus non proscribendus ex Medicina, quia non omnes morbi ab acido.*

V. *Dantur electivè purgantia.*

VI. *Paracentesis in hydrope aut non opus est, aut frustranea.*

VII. *Aëris correctio in morbis est altera pars curæ.*

SOLI DEO GLORIA.